

у темряві, і не знає, куди від іде, бо темрява очі йому осліпила» (1 Ів. 2:11); «...А коли сліпий водить сліпого, обоє до ями впадуть...» (Мт. 15:14). В асоціативному полі архетипу *темрява* неабиякого значення набувають періоди дня: Ісуса порівнюють з досвітньою зорею Якова (4 М. 24:17), Його служіння – зі світанком людства, а переддень цих подій асоціюється з темрявою та ніччю, особливо в старозаповітних пророків (Іс. 21:11-12). Така ж символіка притаманна й Новому Заповіту: схопили Ісуса саме вночі, і Він Сам визнає: «... Та це ваша година тепер, і влада темряви...» (Лк. 22:53). Під час розп'яття, хоч це й відбулося опівдні, «...темрява стала по цілій землі аж до години дев'ятої... і сонце затьмилось, і в храмі завіса роздерлась надвоє...» (Лк. 23: 44-45). Бог на тривалий час відвернувся від грішного людства. Отже, символічну парадигму архетипу *темрява* моделюють образи ночі, мороку, тіні смерті, духовної сліпоты тощо. *Темрява* – наслідок помилкового чи гріховного власного вибору людини. «Тому буде вам ніч, щоб не стало видіння, І стемніє вам, щоб не чарувати, І над тими пророками сонце закотиться, і над ними потемніє день» (Мих. 3:6). Лексема *ніч* – символ лиха або відчуження від Бога, а у праведності Всевишнього такої ночі не може бути.

3. *Темрява* як маніфестант гніву Божого, як засіб здійснення суду над грішними: «Бо зорі небесні та їхні сузір'я не дадуть свого світла, сонце затьмиться при сході своєму... Я покараю весь світ за зло, безбожних за їхню провину... Тому небеса захитаю, і рухнеться земля з свого місця від лютої Господа Саваота, День, як палатиме гнів Його...» (Іс. 13: 10-13). У картині суду, який Господь обіцяє здійснити, «... потемніє день, коли Я ламатиму там єгипетські ярма, і скінчиться в ньому пиха сили його. Самого його хмара закриє, а його дочки підуть у полон» (Єз. 30:18) і Він «ворогів зажене в темноту» (Наум 1:8). Темні чи чорні кольори символізують суд Вседержителя: і гнів Бога спускається з неба на чорній хмарі, робить морок Своім покровом. Старозаповітні пророки кару за гріхи порівнюють з днем темряви й морока: «День гніву цей день, день смутку й насилля, день збурення та зруйнування, день темноти та темряви, день хмари й імлі...» (Соф. 1:15). «День Господній» (Йоїл 2:1-2) («День Суду») (2 Пет. 2:9; 3:7), «День Гніву» (Об. 6:17), «День Викупу» (Єф. 4:30) маніфестує кульмінаційну подію, що завершить сучасний світ і теологічно співвідноситься з Другим Пришествям Ісуса Христа. Відтак в апокаліптичній образності архетипний символ *темрява* – це космічна битва між силами добра і зла, між світлом і темрявою, перемога Бога й спасіння праведних.

Провіщення Божої справедливості – порятунку праведних не лише від світового зла, а й від смерті – Ісає оприявлює в бінармі двох есхатологічних міст: міста праведних і міста зла. Провідну ідею всесвітнього триумфу добра над злом відтворено в образі есхатологічного бенкету: праведні вічно радіють і спочивають в Божій присутності (Іс. 25: 6-12).

4. Архетип *темрява* в біблійних текстах може асоціюватися із сатаною, в українськомовній вербалізації світу такі асоціації змодельовано висловами: *смертна темрява, смертна тінь, змії, диявол, правителі темряви, духи злоби* тощо. Якщо білий колір (символ *чистоти, праведності й досконалості*) асоціюється зі світлом, ангелами, небесною сферою, вічністю, то абсолютним антиподом у новозаповітних текстах є червоний або карамзиновий – колір крові і гріха: «І з'явилась інша ознака на небі, – ось змії червоно озняний великий, що мав сім голів та десять рогів» (Об. 12:3). Про «владу темряви» говорив Ісус, апостол Павло писав: «Зодягніться в повну Божу зброю, щоб могли ви стати проти хитроців диявольських. Бо ми не маємо боротьби проти крові та тіла, але проти влади, проти світоправителів цієї темряви, проти піднебесних духів злоби» (Єф. 6: 11-12). У такому разі *темрява* асоційована зі всесвітнього духовною битвою між добром і злом, між Богом і сатаною. Повноту семантики архетипу *темрява* як духовної реальності увиразнюють сенсоутворювальні ознаки символу *Вавилон Великий* як метафізичної сутності світової влади зла, духовної темряви, «оселі демонів і сховища усякого духа нечистого» (Об. 18:2). У Книзі Книг *темряву* трактовано і як субстанцію-суб'єкт, як реальну силу, що не на життя, а на смерть воює зі Світлом, Правдою. Архетип *темрява* співвіднесений з такими екзистенційними реаліями, як гріх, покарання, смерть.

Отже, особливість функціонування архетипних матриць у біблійній картині світу полягає в тому, що вони творять розгорнуті символіко-алегоричні картини, образно-асоціативні ряди, часто антонімічні опозиційні паралелі, супроводжувані ускладненою художньо-образною структурою різнорівневих понять і явищ. Зокрема бінарма *світло / темрява*, вербалізуючись у біблійному дискурсі, експлікує лексичну взаємодію архетипних, асоціативних, метафоричних, метонімічних і символічних значень, що створюють стереотипні уявлення українського етносу. Тому вважаємо перспективним системний аналіз біблійних архетипних символів, що сприятиме відтворенню цілісної мовної картини світу.

Література:

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / [переклад проф. Івана Огієнка]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1375с.
2. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5–6. – С. 23–35.
3. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу / В.І. Кононенко. – Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – 248 с.
4. Лановик З. Б. Біблійна герменевтика: становлення, методологія / символіко-алегоричний аспект літературознавчого дискурсу): дис. ... доктора філол. наук: 10.01.06 / Лановик Зоряна Богданівна. – Тернопіль, 2006. – 409 с.
5. Решетняк О. О. Парадигма біблійних символів з онімним компонентом в українській лінгвокультурі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Решетняк Олена Олександрівна. – Слов'янськ, 2015. – 258 с.
6. Шевченко Л.І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови: теорія аналізу / Л. І. Шевченко. – К. : Київський університет, 2001. – 478 с.
7. Шелестюк Е. В. Символ versus троп: сравнительный анализ семантики / Е. В. Шелестюк // Филологические науки. – 2001. – № 6. – С. 50–58.

УДК 378.147

Ю. В. Шевченко,

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

ДО ПИТАННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

У статті обґрунтовується необхідність використання ділових ігор «Судові засідання» як засобу інтенсифікації формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх юристів. Визначено типові ситуації професійного спілкування юристів, на основі яких доцільно організувати ділові ігри. Охарактери-

зовано особливості застосування ділових ігор юридичного спрямування в процесі навчання англійської мови. Сформульовані методичні рекомендації щодо підготовки, організації та проведення ділових ігор «Судові засідання».

Ключові слова: інтенсифікація, ділова гра, майбутні юристи, професійне іншомовне спілкування, формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності.

К ВОПРОСУ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЮРИДИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

В статье обосновывается необходимость использования профессионально ориентированных деловых игр как средства интенсификации формирования иноязычной профессионально ориентированной коммуникативной компетентности будущих юристов. Определены ситуации профессионального общения, на основе которых целесообразно организовывать деловые игры для студентов юристов. Сформулированы методические рекомендации касательно организации, подготовки и проведения деловых игр «Судебные заседания».

Ключевые слова: интенсификация, будущие юристы, профессиональное иноязычное общение, деловая игра.

TO THE ISSUE OF INTENSIFICATION OF TEACHING ESP TO THE STUDENTS OF LAW FACULTY

The paper aims to justify the appropriateness and significance of implementing role play «Court Trial» into teaching ESP to the students of Law Faculty as one of the most effective methods of intensification of professionally oriented foreign communicative competence formation. The benefits of using role plays in teaching ESP are reviewed. On the basis of the selected areas of professional activities of lawyers and ESP learning objectives, the typical situations of professional communication are determined and suggested for developing role plays. The peculiarities of conducting simulation role plays for law students have been described. The author outlines the factors that can lead to success or failure of role playing. Much attention should be paid to developing skills in public speaking as debate is the most difficult part of simulated trials. The clichés that can be considered the key to the success in legal pleadings have been suggested. The recommendations to preparation and implementation of the simulated role play «Court Trial» into teaching ESP have been given.

Key words: intensification, future lawyers, teaching ESP, professionally oriented foreign communicative competence, simulated role play «Court Trial».

На сучасному етапі вдосконалення вищої професійної освіти особливо актуальним постає питання підвищення рівня володіння іноземною мовою майбутніх фахівців. Знання англійської мови юристами стає не тільки складовою їхнього загального культурного розвитку, а й однією з основних умов успішної професійної діяльності та конкурентоздатності на ринку праці. Студенти-юристи, які вільно володіють англійською мовою та знаннями з фаху, мають чудову можливість взяти участь у міжнародних правничих конкурсах «Судові дебати», що проводяться Європейською Асоціацією Студентів Права (ELSA), і міжнародних програмах стажувань. Але, на жаль, як свідчать результати нашого дослідження, рівень володіння англійською мовою студентами юридичних факультетів у переважній більшості недостатній для здійснення англійської комунікації в професійних цілях.

Отже, наявне протиріччя між соціальним замовленням і рівнем сформованості іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів юридичних спеціальностей обумовлює актуальність проблеми пошуку засобів інтенсифікації, які б активізували комунікативну, пізнавальну й творчу діяльність студентів, розвивали б уміння адекватно до ситуації спілкування успішно реалізовувати іншомовну мовленнєву діяльність і, водночас, спонукали б до самостійності й автономії в навчанні. Найефективнішим засобом, з цієї точки зору, для студентів юридичного факультету ми вважаємо імітаційну ділову гру.

Проблемою використання ігрових технологій у процесі навчання іноземних мов займалися Л. В. Волкова, Ю. В. Друзь, Т. І. Олійник, А. В. Конишева, О. Г. Квасова, Г. О. Китайгородська, С. Livingstone, L. Allwright, A. Glenn та інші. Проте питання навчання іноземної мови майбутніх юристів засобом імітаційної ділової гри залишається теоретично не розробленим і, як показує опитування студентів-юристів багатьох вишів, ділова гра (ДГ) рідко використовується на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням (АМПС). Це свідчить про те, що можливості застосування ДГ певною мірою недооцінюються, і її використання у навчанні АМПС студентів юридичних факультетів викликає труднощі у викладачів.

Тому **мета статті** – обґрунтувати необхідність впровадження імітаційної ділової гри «Судові засідання» як засобу інтенсифікації процесу формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів юридичних спеціальностей, сформулювати методичні рекомендації щодо її підготовки, організації та проведення.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що науковці дають різні визначення поняття гри як педагогічного явища. Ми розглядаємо ділову гру як імітацію ситуації з моделюванням професійної діяльності шляхом гри за попередньо повідомленими правилами [3, с. 173]. Використання ДГ у навчанні АМПС студентів юридичного факультету, на нашу думку, сприятиме інтенсифікації процесу формування іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності, яка передбачає здатність фахівця адекватно до ситуації спілкування успішно реалізовувати свою іншомовну мовленнєву діяльність.

Для обґрунтування необхідності та з'ясування особливостей застосування ДГ на заняттях з АМПС на юридичних факультетах, насамперед, розглянемо основні її загальні характеристики та завдання.

Проаналізувавши погляди багатьох авторів [2; 3; 4; 7; 8; 9], ми виділяємо такі основні характеристики імітаційних ділових ігор:

- моделювання професійної діяльності в процесі гри;
- спільна колективна діяльність, що має характер рольової взаємодії;
- розподіл ролей між учасниками гри;
- підвищений емоційний фон навчання;
- наявність системи індивідуального/групового оцінювання ДГ.

Головною особливістю ДГ є моделювання професійної діяльності, що є імітацією специфіки конкретних професійних ситуацій. Визначимо типові ситуації професійного іншомовного спілкування, на основі яких доцільно організувати ДГ для студентів юридичних спеціальностей. Аналіз досліджень з питань професійної діяльності юристів дозволяє виділити такі основні ситуації іншомовного професійного спілкування: надання юридичної консультації іноземним громадянам, нарада із зарубіжними колегами, участь у наукових конференціях за кордоном, допит свідків (у випадку порушення закону іноземцями), захист інтересів особи / організації в суді, участь у міжнародних правничих конкурсах «Судові дебати». Саме такі ситуації можуть слугувати основою для розробки імітаційних ділових ігор для навчання АМПС студентів юридичного факультету.

У межах зазначених ситуацій професійного спілкування можна виділити такі комунікативні наміри юристів: з'ясувати, проаналізувати, пояснити, оцінити, порадити, захопити, переконати, представити інформацію, обговорити, уточнити, узгодити, узагальнити, обґрунтувати точку зору.

Проаналізувавши літературу з юриспруденції та судової риторики [5], і узагальнивши комунікативні наміри юристів, можна виділити такі основні типи монологічного мовлення юристів: монолог-пояснення, монолог-оцінювання, монолог-переконання, монолог-міркування. Щодо діалогічного мовлення, то найчастіше вживаними є: діалог-розпитування та діалог-дискусія. У ділових іграх для юристів, крім компетенції в усному мовленні, формуються і компетенція в письмі (наприклад, подання позовної заяви до суду); в аудіюванні (представлення аудіо- та відеодоказів); у читанні (наприклад, вивчення обставин правопорушення за матеріалами справи).

Виходячи з вищесказаного, найоптимальнішим засобом розвитку всіх зазначених компетенцій і, у свою чергу, інтенсифікації процесу формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх юристів ми вважаємо імітаційну ДГ «Судові засідання».

Як свідчить практика використання таких ігор, рівень мотивації студентів до вивчення АМПС значно підвищується. Із формального, заснованого на отриманні балів, він стає глибоко особистісним і переходить до сфери професійних інтересів майбутнього юриста. Студенти переконуються в можливості застосування іноземної мови як засобу спілкування з професійними цілями, краще розуміють роль, яку судді, адвокати, прокурори, присяжні грають у системі правосуддя; збільшується їхня усвідомленість про важливість права в демократичному суспільстві [12, с. 196]. Підвищена емоційність, яка створюється в процесі цієї імітаційної гри, має дуже велике значення, адже психологами доведено, що знання, отримані на фоні сильних емоцій, назавжди закарбовуються в пам'яті. У цьому аспекті ДГ має значні переваги над традиційними методами навчання, які супроводжуються дуже низькою емоційністю з боку студентів. Активність студентів проявляється так яскраво, що П.М.Щербань називає її «вимушеною активністю», маючи на увазі, що сама обстановка примушує учасників бути активними [8, с. 25]. І, як показує досвід проведення ДГ «Судові засідання», студенти повністю занурюються в атмосферу гри, що активізує процес навчання і значно підвищує його ефективність.

Аналізуючи колективний компонент діяльності у ході ДГ слід відмітити, що взаємостосунки у грі будуються на основі співпраці. Досвід і знання кожного студента використовуються в умовах, максимально наближених до їхньої майбутньої професійної діяльності [10, с. 288].

Система оцінювання є обов'язковим елементом імітаційної ігрової діяльності. Як вказує А. А. Вербицький, вона виконує не тільки функції контролю, але й самоконтролю, забезпечуючи формування ігрової, пізнавальної і професійної мотивації учасників ДГ [1, с. 154].

У процесі підготовки до ДГ активізуються знання з фахових дисциплін, здійснюються міжпредметні зв'язки, органічно інтегруються знання студентів з різних галузей права та судової риторики.

ДГ «Судове засідання» є ефективним засобом індивідуалізації навчання. Різноманітність ролей у ДГ допомагає вирішити проблему неоднорідності групи щодо мовленнєвої підготовки її учасників та індивідуальних особливостей кожного студента. Як показує досвід, студенти з радістю самостійно вибирають собі ролі, що дозволяє створити атмосферу невимушеності, розкнутості, сприяє активній творчій діяльності та колективній взаємодії. Слід зазначити, що навіть сором'язливі студенти, які не проявляли великої активності під час традиційних занять з АМПС, «сховавшись» за роль, активно вступають у комунікацію. Відповідно, знімається психологічне напруження учасників гри, підвищується їхня ініціативність. Зважаючи на те, що в умовах неможливої ВНЗ 2/3 загального обсягу годин відводиться на самостійну роботу студентів і навчання майбутніх юристів відбувається в академічній групі з різним рівнем володіння АМПС, то застосування ДГ як проектного виду діяльності є доцільним і результативним [6, с. 53].

Отже, використання ДГ «Судові засідання» у процесі навчання АМПС сприяє розвитку професійно орієнтованих комунікативних компетенцій в усіх видах мовленнєвої діяльності, дає змогу реалізувати комунікативний, особистісно-діяльнісний, проблемно-пізнавальний та диференційований підходи в навчанні, які є пріоритетними на сучасному етапі розвитку методики викладання АМПС. Тому необхідність впровадження ДГ у процес навчання студентів юридичних факультетів є науково обгрунтованою.

Охарактеризуємо особливості проведення імітаційної ДГ «Судові засідання», виходячи із загальних психолого-педагогічних принципів організації ДГ, особливостей комунікаційного процесу засідань суду та власного досвіду роботи.

Загальновідомо, що будь-яка ДГ – це цілісний цикл керованої взаємодії між викладачем та студентами, що проходить у декілька етапів (підготовчий, організаційний, етап проведення та аналітично-оцінювальний етап).

На підготовчому етапі вивчається конкретна справа, розподіляються ролі. Зазначимо, що кількість ролей залежить від типу й виду справи (кримінальна, цивільна чи адміністративна) та особливостей судочинства країни, судовий процес якої студенти збираються імітувати в діловій грі. Детально розробляється сценарій ДГ. Зазначимо, що до розробки сценарію гри слід, при необхідності, залучати викладачів фахових дисциплін. Готуються обвинувальні та захисні промови, виступи свідків, потерпілих та відповідачів, речові, аудіо-, відеодокази. Перед підготовкою та проведенням ДГ викладач повинен оцінити мовленнєву та фахову підготовку студентів, визначити їхні психологічні та індивідуальні особливості, укласти інструкції для всіх учасників, визначити об'єкти контролю та розробити систему критеріїв оцінювання учасників ДГ.

Проведенню ДГ «Судові засідання» має передувати величезна підготовча робота з розвитку вмінь усного та письмового професійного мовлення студентів. Ми радимо на цьому етапі проводити відеоперегляди судових засідань з подальшим обговоренням та розігруванням окремих ситуацій, «пробні дискусії», «мозковий штурм», написання позовів до суду та після судових клопотань. Особливу увагу слід зосередити на вмінні готувати та презентувати судові промови обвинувача та захисника, оскільки судові дебати – це найскладніша частина судового засідання [11, с. 55].

Розглянемо процес підготовки судових промов детальніше. Вивчивши літературу з судової риторики [5], зазначимо, що підготовка судової промови – це опрацювання зібраного матеріалу, відбір та систематизація фактів, додаткова перевірка міркувань, правильність яких підлягає доведенню, послідовність розміщення думок майбутньої промови. Загальна структура обвинувальної промови така: вступна частина; виклад фактичних обставин злочину, аналіз й оцінка зібраних у справі доказів; обгрунтування кваліфікації злочину; характеристика особи підсудного; обгрунтування пропозицій про міру покарання; аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню злочину; заключна частина промови. Побудова захисної промови подібна до промови прокурора. Схематично поділяється на такі частини: вступна частина, аналіз фактичних обставин справи, обгрунтування кваліфікації злочину, характеристика особи підсудного, обгрунтування пропозицій про міру покарання, цивільний позов. Виходячи з конкретних обставин справи захисник може заперечувати обвинувачення в цілому, доводячи невинність підсудного; заперечувати обвинувачення щодо окремих його частин; обгрунтовувати менший ступінь вини і відповідальності підсудного; доказувати несудимість підсудного.

Проаналізувавши особливості мови судових дебатів, можна зробити висновок, що використання мовних кліше дозволяють забезпечувати точність мови права й судових дебатів, зокрема. Наведемо приклади таких кліше, які ми пропонуємо студентам, навчаючи їх судовим дебатам.

Persuasion: Don't you think...; what you seem to understand is that ...; I'm awfully sorry to ask you... but...; I don't know, but...; I'll tell you what...; why don't we...; it's crucial for you...; it's important for you...; etc.

Going into persuasion: Well, I guess so...; maybe you're right ...; oh, if you insist ...; all right...; look!... I'll tell you what...; we'll see...etc

Making suggestions: Maybe you could...; I was wondering if you'd ever thought of...; why don't you try...; I think it might be a good idea ...etc.

Resisting persuasion: I don't know...; we'll see...; I know, but...; I don't see how...; that's true, but...; no way...; absolutely not...; that's all out of the question...; that might be OK, but ...; I see what you mean, but...etc.

Agreeing: True enough...; I can't help thinking the same...; how right that is...; oh, definitely...; well, that's the thing...; well, this is it (isn't it)?; I'm of exactly the same opinion...; I don't think anyone could/would disagree with...etc.

Disagreeing: That's not the way I see it...; I can't agree with...; nonsense! No way!...; you must be joking...; you can't mean that!...; I really must take issue with you ...; I'm not at all convinced...; etc.

Saying you partly agree: I don't entirely agree with...; I see what you mean, but...; to a certain extent, yes, but...; there's a lot in what you say, but...; I couldn't agree more, but...; that's one way of looking at it, but...; etc.

Giving opinions: I'm convinced that...; I feel quite sure that... it's perfectly clear to me that ...; the way I see it is that ...; I'm of the same opinion...; I'm inclined to think that ...; my inclination would be to...; etc.

Attack: Wouldn't you agree ...; wouldn't you say...; isn't it true to assume...; might it not (also) be true...; surely you'd admit...; don't you think...; X is ..., isn't it?... X doesn't ..., does it?...etc.

Response: I see your point...but...; Possibly ...but...; I'd agree with you to a certain extent ...but ...; that may be ...but...; I see what you mean, but... etc.

Знання цих кліше є запорукою успішного проведення судових дебатів.

На організаційному етапі важливо психологічно підготувати студентів до проведення гри та до прийняття на себе певної ролі. Важливо, щоб ролі, які виконуються кожним з учасників, змінювались у наступних ДГ, адже відчуття та апробація себе в різних соціальних та психологічних позиціях неодмінно стане запорукою творчого характеру навчання, кращого усвідомлення професійних завдань майбутніх юристів, самореалізації.

Етап проведення – це розігрування плану-сценарію «Судові засідання». Ми вважаємо за доцільне робити відеозапис ДГ для того, щоб учасники гри змогли зробити самоаналіз і взяти участь в обговоренні результатів ігрової діяльності та підведенні підсумків, що відбувається на аналітично-оцінювальному етапі. Важливо разом зі студентами проводити детальний аналіз ігрових дій всіх учасників гри, вказуючи на їхні типові та індивідуальні помилки, прогалини в теоретичних знаннях та практичній підготовці, давати рекомендації щодо усунення вказаних недоліків, узагальнено висловлювати пропозиції на майбутнє.

Зазначимо основні умови, необхідні для успішної організації та проведення імітаційної ДГ «Судові засідання»:

- ретельна підготовка гри з точки зору як змісту, так і форми;
- залучення студентів до розробки сценарію ДГ, її атрибутів та реквізитів;
- систематична підготовка студентів до ДГ, використовуючи на заняттях з АМПС технології інтерактивного навчання;
- враховування психолого-індивідуальних особливостей кожного студента та їхній рівень володіння АМПС;
- проведення імітаційної ДГ у доброзичливій, творчій атмосфері, забезпечення психологічного комфорту й активної діяльності кожного учасника гри;
- чітке усвідомлення кожним учасником своїх функцій, правил гри;
- проведення гри має будуватися на принципі педагогічної взаємодії, співпраці та співтворчості в системі «викладач-студент».

На нашу думку, ДГ може виявитись неефективною за таких умов: нав'язування гри, надмірної прив'язаності до готового сценарію, відсутності чітких правил, надмірної тривалості гри, неготовності викладача до комунікації та взаємодії.

Отже, імітаційні ділові ігри «Судові засідання» є ефективним засобом інтенсифікації процесу формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів юридичних спеціальностей і необхідність впровадження ДГ у практику викладання АМПС на юридичних факультетах є науково обґрунтованим. Такі ділові ігри можуть слугувати гарною підготовкою студентів до міжнародних правничих конкурсів «Судові дебати», які проводяться Європейською Асоціацією Студентів Права (ELSA) і здобувають усе більшу популярність, підвищуючи престиж тих навчальних закладів, студенти-юристи яких беруть у них участь.

Перспективою подальшого дослідження є розробка системи вправ для підготовки студентів юридичних спеціальностей до ділових ігор та експериментальна перевірка її ефективності.

Література:

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий – М. : Высшая школа, 1991. – 205 с.
2. Волкова Л. В. Ділова гра як педагогічний феномен / Л. В. Волкова // Наукові записки : Збірник наукових статей НПУ імені М.П.Драгоманова. – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2000. – Ч.1. – С. 27–33.
3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-уклад. Н. П. Наволокова. – Х. : Вид.гр. Основа, 2009. – 176 с.
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності : Курс лекцій : [навч.метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліфік. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф. та ін. / за ред. С. Ю. Николаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
5. Молдован В. В. Риторика: загальна та судова : Навч. посіб. / В. В. Молдован. – 2-ге вид. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 320 с.
6. Іванишина В. П. Використання проектів у навчанні майбутніх юристів іноземної мови за професійним спрямуванням [Електронний ресурс] / В. П. Іванишина., Ю. В. Шевченко // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – Budapest : П (9), Issue: 19, 2014. – Режим доступу : <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/5912>
7. Платов В. Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение : Учебник / В. Я. Платов. – М. : Профиздат, 1991. – 240 с.
8. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / П. М. Щербань – К. : «Вища школа», 2004. – 206 с.
9. Fisher M. (2002). Putting on Mock Trial. American Bar Association. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.classbrain.com>
10. Shevchenko Y. Professionally – oriented role plays in teaching English for specific purposes / Y. Shevchenko, N. Nakonechna. – 2013 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/5917?locale-attribute=uk>
11. Shevchenko Yuliia. Teaching English for Legal Purposes: Effective Technique [Електронний ресурс] / Yuliia Shevchenko // XX TESOL Ukraine: New Vistas of Research and Teaching: – 2015. – P. 54–55. – Режим доступу : <http://www.tesol-ukraine.com/wp-content/uploads/2015/12/2015-tesol-ukraine-convention-book-of-papers.pdf>

12. Shevchenko Yuliia. Using Role Play «Mock Trial» as an Innovative Method in Teaching Legal English [Електронний ресурс] / Yuliia Shevchenko // Modern Technology, Business and Law: collection of international scientific papers: – CNUT, 2016. – P. 196–198. – Режим доступу : – <http://erosi.org/images/public/slovakia-2.pdf>

УДК 372.881.1

Л. М. Штохман,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ДО ПИТАННЯ РОБОТИ В ГРУПАХ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається метод роботи в групах як засіб створення атмосфери співробітництва та взаємної підтримки на занятті, адже робота у групі є формою спільного навчання, яке має своєю метою покращення вмінь критичного мислення, мовних та соціальних навичок. Робота в групах надає особливі специфіки вивченню іноземної мови: завдяки такому виду організації навчання студенти набувають мовленнєвих вмінь і вчать належно сприймати учасників комунікації. Описано деякі аспекти організації такої роботи – типи груп (гомогенні, коли об'єднуються студенти із різними рівнями володіння мовою та гетерогенні, коли студенти об'єднуються за подібними результатами попереднього опитування); роль ряду вмінь (аналізу, переконування, контролю власних емоцій, толерантного втручання), специфіка зворотного зв'язку та роль викладача у цій діяльності. Взаємне оцінювання дає тему для обговорення та можливість використовувати мову з чіткою метою, раціонально пояснювати і вирішувати проблемні питання. Викладач може виступати у ролі куратора, модератора, вчителя-помічника, що спрямує групу, якщо вона відхилилась від виконання поставленого завдання. Представлено основні позиції праць зарубіжних науковців щодо особливостей роботи в групах.

Ключові слова: робота в групах, навчання, іноземна мова, метод

К ВОПРОСУ РАБОТЫ В ГРУППАХ В ХОДЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

У статье рассматривается метод работы в группах как средство создания атмосферы сотрудничества и взаимопомощи на занятии, так как работа в группе – это форма общего обучения, целью которого является совершенствование навыков критического мышления, языковых и социальных навыков. Работа в группах придает особенную специфику изучению иностранного языка: благодаря такому виду организации обучения студенты приобретают языковые навыки и учатся должным образом воспринимать участников коммуникации. Описаны некоторые аспекты организации такой работы – типы групп и принципы их создания, роль ряда навыков, специфика обратной связи и роль преподавателя в этой деятельности. Представлены основные позиции работ зарубежных исследователей и преподавателей относительно особенностей работы в группах.

Ключові слова: робота в групах, преподавание, иностранный язык, метод

TO THE ISSUE OF GROUP WORK AT A FOREIGN LANGUAGE CLASS

The article concerns group work method as a way to achieve cooperation and mutual support at a lesson since group work is a form of common training that aims at critical thinking, language and social skills improvement. Described are some aspects of such work – types of groups (homogeneous – with students of different language proficiency levels and heterogeneous – where students are grouped together according to the similar results); useful sub-skills for students to be able to successfully and effectively participate in a group discussion – they need to develop the ability to analyse, persuade, control emotions and support each other. Thus students practise conversational strategies of negotiating, agreeing and disagreeing and turn-taking as well as thinking skills such as rationalising and problem-solving. Described are several key things to consider when setting up group discussions in the classroom to ensure that they run successfully. Encouraging students to give each other feedback after activities and introducing the appropriate task language, not only provides opportunities for discussion, but also the opportunity to use language for a real purpose. Traditional feedback still has its place under certain circumstances, but a variety of feedback techniques relieves the monotony of the procedure, particularly if those techniques encourage learner involvement, responsibility and co-operation. The teacher is then left to field questions, clear up problems and respond to the diagnostic function, while feedback serves a real, meaningful and communicative purpose. Presented are the main researches of foreign scholars regarding group work.

Key words: group work, teaching, foreign language, method, discussion, feedback.

Щоденне життя є безперервною потребою розвивати ті чи інші комунікативні навички – від ведення переговорів до звичайної побутової бесіди у колі друзів, колег або сім'ї. Теми обговорень різняться, починаючи від щоденних справ аж до значно серйозніших – новин чи проблем, які потребують вирішення. Не меншої ваги набувають вміння ведення бесіди тепер, коли співбесіда є все частіше одним із найважливіших етапів працевлаштування.

Виклики сьогодення визначають основні завдань викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі, серед яких – пошук шляхів підвищення комунікативної компетенції фахівця. У центрі уваги при цьому є мовно-розумова діяльність людей, а основним об'єктом навчання є мовна комунікація. Досягнення цієї мети вимагає використання методичної концепції навчання іноземним мовам у вищому навчальному закладі, яка виходить з найголовнішого, комунікативного підходу до професійно орієнтованого навчання чотирьом видам мовленнєвої діяльності.

З таких міркувань науковці все частіше наголошують на необхідності розвитку семінарських занять від класичної форми до інтегративної форми організації навчальної діяльності студента. Відповідно до дидактичної теорії, у руслі якої здійснюється процес навчання, визначаються особливості підготовки і проведення семінару. Досить докладно описана їхня специфіка в пояснювально-ілюстративному і проблемному навчанні (І. Я. Лернер, А. М. Матюшкін, М. І. Махмутов та ін.) [прийняття рішень (н-д. кого запрошувати на вечірку і де їх розмістити),

- висловлення точки зору з теми (н-д. обговорення ефективності штрафів),
- створення, розробка (н-д. спланувати і підготувати постер про святкування визначної дати),
- вирішення проблеми (н-д. обговорити розв'язання конфліктної ситуації).

Для успішного ведення дискусій в групах Е. Лайтфут (Lightfoot) акцентує на розвитку деяких вмінь, зокрема вміння **аналізувати**. З цією метою вона пропонує використати прийом, коли на запропоновану тему обговорення студенти повинні створити логічний ряд підтем і пояснити, як вони пов'язані з головною.

Вміння **переконати** виявляється не менш важливим, коли студентів необхідно довести свою точку зору. Педагог пропонує цікаву діяльність, коли студентам у міні-групах пропонується створити список із 7 якостей на займання деякої посади. Коли студентів перегруповують, вони повинні переконати опонентів, що саме їхні пункти є важливішими.